

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

SAYI 2
MART HİSAR 2016
FİYAT 120

ANI BE

CS STELLA

SAGA NOREN MISS MAR

STELLA GIBSON SH

JANE RIZZOLI ÇEKİRGE ZEHRA ŞEY TAN HADIYE

SHAKIMA GREGGS MISS MA

*Edebiyatta
ve ekranda*

KADIN DEDEKTIFLER

AHMET ÜMİT + ALGAN SEZGİN ÜREDİ + CELİL OKER
CENK ÇALIŞIR + CEYHAN USANMAZ + ÇAĞATAY YAŞMUT
ÇAĞLAN TEKİL + DİDEM ARDALI BÜYÜKARMAN + EFECAN SEZER
ELÇİN POYRAZLAR + EROL ÜYEPAZARCI + ESRA ERTAN
ESRA TÜRKEKUL + FULYA TURHAN + GÜLCE BAŞER
HEJA BOZYEL + KORAY SARIDOĞAN + LEVENT CANTEK
MURAT BAŞOL + OĞUZ EREN + OĞUZHAN ASLAN
SEVAL ŞAHİN + SEVİN OKYAY + SUPHİ VARIM
TÜLAY GÜNEŞ KILIÇ + ÜSTÜNGEL ARI + YANKI ENKİ
YUSUF BALDEMİR + ZAFER ERCAN + ZEYNEP ERGÜN

ISSN 2349-9950
9772349199500

TÜRKÇE POLİSİYENİN KADIN DEDEKTİF KAHRAMANLARI

Seval ŞAHİN - Didem Ardalı BÜYÜKARMAN

Ahmet Midhat Efendi'nin 1884 tarihli *Esrâr-ı Cinâyât* adlı eseri Türkçe polisiyenin ilk telif eseri kabul edilir. Diğer taraftan 1882 tarihli *Dürdane Hanım* romanı ise polisiye edebiyat içinde ele alınmaz. Oysa Ahmet Midhat bu eserinde Türkçenin ilk kadın dedektiflerinden birini yaratmıştır. Son derece meraklı ve araştırmacı bir kişilik olan Ulviye Hanım, erkek kılığına

girer ve Acem Ali Bey ismiyle İstanbul'da istediği gibi dolaşır. Ona bu serbestliği verense zengin bir dul oluşudur. Edebiyata, özellikle de tiyatroya meraklı olan Ulviye, komşu yalıdaki ailenin genç kızı Dürdane'yi izler ve onun bir sırrı olduğunu keşfeder. Daha ayrıntılı bilgi alma hevesiyle penceresine tırmanmaya karar verir. Erkek bahçıvanın tek başına kaldıramadığı ağır bir bahçe merdivenini tek

başına zorlanmadan taşıdığını fark eder. Ahmet Midhat Efendi, Ulviye karakteriyle sadece kadın bir araştırmacı yaratmamış, ayrıca onu birçok erkeği tek başına kuvvetiyle alt edecek güçlerle donatmıştır. Ulviye, komşusu Dürdane Hanım'ın dertlerini de yine bu dedektiflik merakı ve güçlü kaslarıyla çözecektir.

Kaslar, zekâ, güzellik ve kötücüllüğün dedektiflikle bir arada yer aldığı kadın kahramanları Peyami Safa yaratır. Peyami Safa, yalnızca kocalarını aldatan kadınlar değil, intikam peşinde kana susamış, kanla beslenen Selmalar; frengi sebebiyle doğurduğu bebeğini canlı canlı gömüp öldü mü diye sesini dinleyen neredeyse "femme fatale"i de aşan bir şiddeti taşıyan kadın kahramanları edebiyatının temel taşlarından biri yapmıştır. Hatta Server Bedi takma adıyla yazdığı Cingöz Recai serilerinin kadın versiyonu denilebilecek Tilki Leman ve Çekirge Zehra

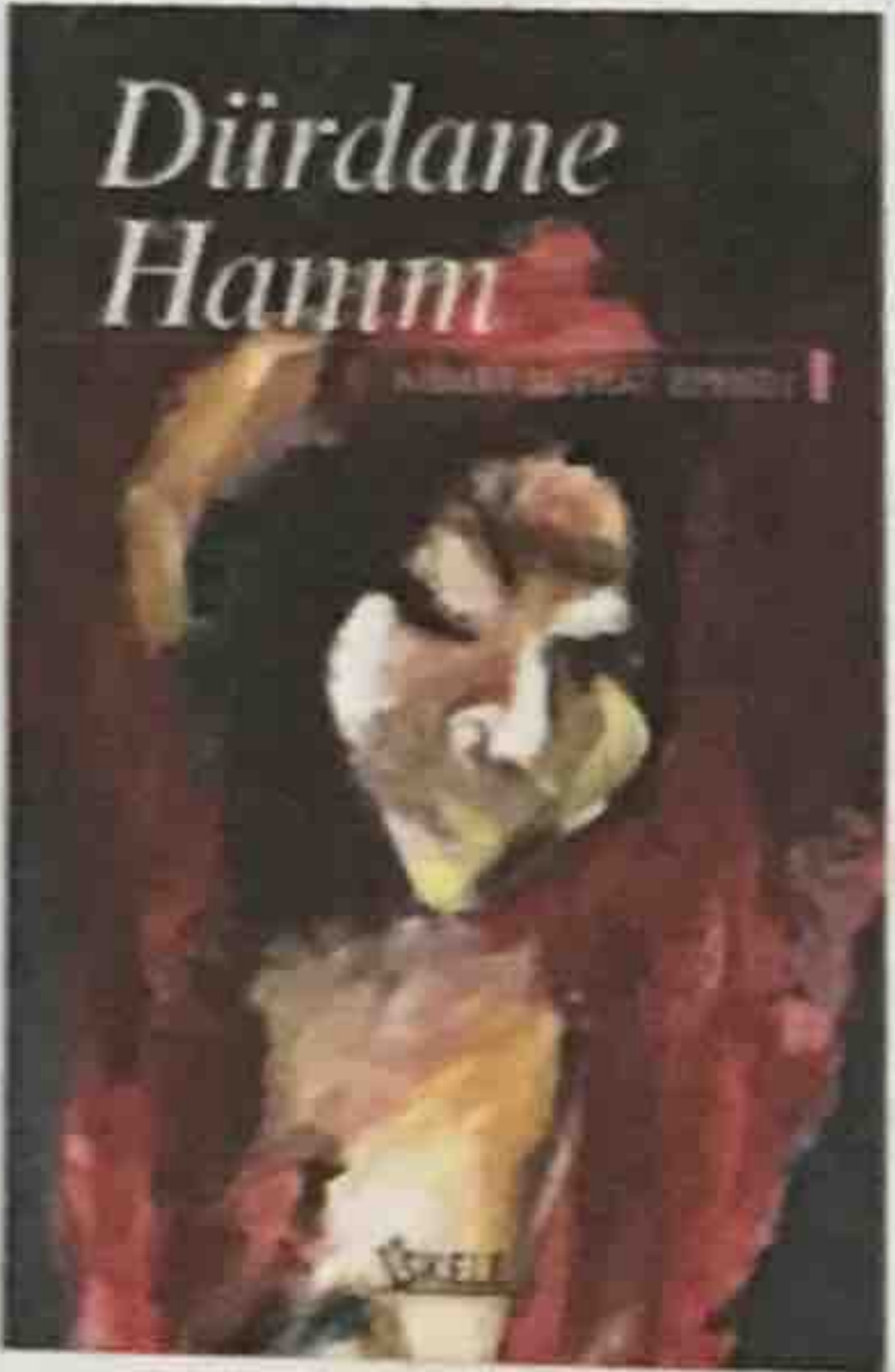
adında suç çetesine liderlik ederek türlü suçlar işleyen iki kadının seri halde maceralarını bile yazar.

Bu kitapların hepsinde Tilki Leman ve peşindeki polis Ahmet Fatin'in kaçıp kovalamacaları vardır. Tilki Leman soygunu yapar ya da soygunu yapmaya hazırlanırken Ahmet Fatin bir şekilde sahneye çıkar ve onun peşine düşer, tabii yakaladığını zannettiği durumlarda bile Tilki Leman onun elinden kaçmayı başarır.

Leman, 27-28 yaşlarında oldukça güzel, kibar bir ailenin kızıdır. Peyami Safa'nın erkek kahramanı Cingöz Recai'nin Amerika'da hırsızlığı öğrenmesine karşılık o, hem ilmi hem de hırsızlığa dair tahsilini Paris'te yapan hırsız ve dolandırıcı bir kadındır. Gerçek kimliğini açıklamak istemez. Fransa'da bulunduğu sırada hem eğitimini tamamlamış, hem aktrislik yapmış hem de kendisine eylemleri için bir suç şebekesi kurmuştur.

Bu kadın tarifi, Peyami Safa'nın eserlerindeki alafranga, yanlış Batılılaşmış kadın tipini akla getirir. Şüphesiz Leman daha adından başlayarak bir "sözde kız" olarak okur karşısına çıkarılmaktadır. Her şeyden önce Tilki Leman "yeni türedi" bir tiptir. Modernleşmenin yarattığı kültürel tiplerden olan alafranga züppe erkeğin karşısına, daha doğrusu yanına Peyami Safa "sözde kızlar"ı koyar. "Fevkalade kurnaz, aşüfte, hilekâr, cin fikirli ve zarafetiyle, güzelliğiyle, inceliğiyle fettan ve tehlikeli kadın" tipine Peyami Safa'nın alafranga kadınlarında çokça rastlanır. 9. *Hariciye Koşuşu*'nda, *Fatih-Harbiye*'de, *Canan*'da bu tarz kadınlar bol miktarda vardır. Burada farklı olan bu kadının bir çete kurup kendi adına suç örgütü oluşturmasıdır.

Peyami Safa'nın bir başka dizisinin kahramanı olan Çekirge Zehra da çabukluğu, rahat sıçramaları, polisi kolayca alt edebilmesi gibi

özellikleriyle kendisine çekirge lakabı takılmış, "son zamanlarda türeyen fettan ve melun bir kadındır. Bu kadın İstanbul'un zengin yuvalarını soymaya başlamıştır. Böyle yarım tahsil görmüş, az çok münevver fakat mütereddit gençlerden oluşan bir çeteye liderlik etmektedir" (*Göztepe Soygunu*, 19). "Çekirge Zehra dilerler. Bu ismi daha mektepte okurken takmışlar... Akıllara hayret veren bir kadın... Zengin maceralarla dolu bir hayatı var... Paris'e gitmiş, aktristlik, aşiftelik, hırsızlık ve dolandırıcılık etmiş... Kontları, baronları dolandırmış, soymuş! Yakında İstanbul'a gelmiş. Şimdi burada faaliyete başladı. Paris polisi de onu arıyor, haber üstüne haber yağıyor" (*O Geceden Sonra*, 35).

Çekirge Zehra aynı zamanda çok güzel, zarif bir kadındır. Erkekleri kolayca etkileyebilmektedir. Erkek ve kadınlardan oluşan bir çeteye liderlik etmektedir. Çetesindeki erkekler ona "askerce selamlar" vermektedir (*Denizde Bir Boğuşma*, 81). Güzelliği sayesinde erkekleri rahatça soyar. *O Geceden Sonra*'da bir Rus metresi, *Denizde Bir Boğuşma*'da Mısırlı bir zenginin metresi, *Dolap Deliğinden*'de bir müteahhidin karısı olarak kurbanlarını soymayı başarır. Kendisini kadınlar arasından çıkmış bir "Cingöz Recai" olarak tanımlamaktadır. Böylece erkeklerin kadınlara olan üstünlüğü "felsefe"sini alaşağı ettiğine inanmaktadır (*Bıçağı Sapla*, 49-50).

Çoğu zaman kendisi için "fenlenmiş mahluk", "melun mahluk" ve "şeytani kadın" gibi ifadeler kullanılır.

Çekirge Zehra'nın peşindeki polis Ahmet Selim, Cingöz Recai serilerinin meşhur başkomiseri Mehmed Rıza'nın emniyet müdür yardımcısı olmasından sonra, onun tavsiyesiyle başkomiserliğe getirilmiş, yetenekli bir gençtir. Melahat adında bir karısı vardır. Bütün çabalarına rağmen Çekirge Zehra'yı yakalama konusunda başarılı olamamıştır. Kendilerini yakalama konusunda başarılı olmamalarına karşılık Tilki Leman ve Çekirge Zehra sadece suç işlemekle

Bu kadınlara benzeyen bir diğer kadınsa Şeytan Hadiye'dir. İskender Fahrettin'in Behlül Dâna müstearıyla 1928'de yayımladığı Şeytan Hadiye'nin Londra'daki Sergüzeştleri isimli "on paralık polisiye" serisi, kahramanının kadın oluşuyla diğer polisiyelerden ayrılır.

kalmaz, tıpkı Cingöz Recai serilerinde olduğu gibi gerektiğinde polise yardım edip suçun aydınlatılmasında katkı sağlarlar.

Bu kadınlara benzeyen bir diğer kadınsa Şeytan Hadiye'dir. İskender Fahrettin'in Behlül Dâna müstearıyla 1928'de yayımladığı *Şeytan Hadiye'nin Londra'daki Sergüzeştleri* isimli "on paralık polisiye" serisi, kahramanının kadın oluşuyla diğer polisiyelerden ayrılır. Maarif ve Yeni Şark Kitabhaneleri'nin "Türk Romanları" genel başlığı altında pazartesi ve çarşamba günleri çıkardığı, ortalama on beş sayfadan oluşan bu seride on iki kitap bulunmaktadır.

Peki, gerçekte kimdir Şeytan Hadiye? Yazarın ifadesiyle zeki ve güzel olan bu Türk kızı, Robert Kolej'de eğitimine devam etmekten mutarekenin ilk günlerinde çok zengin olan babasını kaybetmiş, bu nedenle okulunu yarım bırakmak zorunda kalmıştır. Bu sırada evlerinde bir hırsızlık olur ve Hadiye, hırsızın Yorgo adında Tatavlı bir Rum olduğunu fark eder. Failin Rum olması nedeniyle Hadiye durumu İngiliz polisine ihbar etmek zorunda kalır. Yapılan tahkikat sonucunda Yorgo'nun suçu sabit görülse de araya giren Rum tercümanlar sayesinde Yorgo tutuklanmaz. Hadiye uğramış olduğu bu haksızlık karşısında tesadüfen İstanbul'da bulunan ünlü İngiliz Polisi Mister John'dan yardım talep eder. Pera Palas'ta ziyaretine gider ve pervasız bir İngilizce ile derdini anlatır. Ancak Mister John, "Türkiye'de polis yoktur, üstelik Yorgo gibi masum ve bigünah bir adama ne kastın var ki onu hırsız diye lekelemek istiyorsun?" diyerek Hadiye'ye sırt çevirir. İşte, Hadiye'nin macerası da bu olayla beraber başlar. Artık yeni bir kimliğe bürünecek olan Hadiye, İngiltere'ye gidecek, orada şeytani bir hırsız kimliğine bürünecek ve İngiliz polis teşkilatının başına musallat olup onlara kök söktürecektir.

Londra'da kendisine bağlı küçük bir çete kuran Hadiye, yaptığı hırsızlıklarla İngiliz polis teşkilatını aylarca meşgul eder ve başvekilinden, en düşük rütbeli polisine kadar bütün İngiliz yetkililerini atlatmayı başarır. Şeytan Hadiye'yle ilgili olarak gözlerinin mavi oluşu dışında fazlaca bir bilgi verilmez, onun asıl yeteneği insanları manyetizmayla hipnoz etmesidir. Gözlerindeki elektrik gücü sayesinde hiç kimse ona karşı duramaz, karşısındakini bu şekilde güçsüzleştirir ve yine bu gücü sayesinde kimse lere görünmeden etrafta rahatça dolaşabilir.

Şeytan Hadiye, serinin tüm kitaplarında her olayın sonunda suçunu üstlenir ve Mister

John'a alaycı bir mektup bırakır. Kurduğu suç şebekesiyle İngiltere'yi kasıp kavuran Hadiye çaldıklarını kendine saklamaz, şebekesinin devamı için adamları arasında pay eder. Onun parayla pulla işi yoktur. Tek amacı, kibirli davranışlarıyla diğer milletleri aşağılamaktan çekinmeyen İngilizleri kendi ülkelerinde yenmek, onlarla alay etmektir.

İskender Fahrettin 1928'den sonra bu sefer Latin harfleriyle kaleme aldığı *Casus Mektebi* veya *Mis Nora Davis'in Sergüzeştleri* kitabında, 1. Dünya Savaşı sırasında görev almış Amerikalı kadın casus Nora Davis'in Almanya'daki maceralarını anlatır. Nora Davis, Ahmet Midhat Efendi'nin kadın kahramanı Ulviye gibi zengin bir duldur ve New York'taki Amerikan Casusluk Okulu'ndan mezundur.

Erol Üyepazarcı'nın araştırmalarından öğrendiğimiz ancak kimliği meçhul yazarımız M.S'nin kaleme aldığı 1954 tarihli *Kızıl Saçlı Kadın* romanının kahramanı amatör dedektif, hemşire Belkis Tezelli'dir. Kendini kazayla vurmuş bir kişiye bakmakla görevlendirilen Belkis Tezelli, olaydan şüphelenip gerçekleri ortaya çıkarır.

1994 yılında Piraye Şengel, *Gölgesi Bir Kadın*'ı yayımlar. Sevgilisiyle birlikte intihar etmiş olarak bulunan Şafak'ın ölümünü araştıran üç kişiden biri olan gazeteci Nilgün, kitabın sonunda tüm gerçekleri kaleme alacak kişidir. 2006 tarihli *Ayçöreği* romanındaysa polis kolejinden meraklı kişiliği yüzünden atılmış Servet'le ve onun çocukluk aşkı Azade Abla'nın kurmuş oldukları dedektiflik bürosuyla tanışırız.

Elveda Ankara romanında Sinan Tanyıldız, eski bir gazeteci, şimdilerde kendi butiğini işleten kahramanı Yıldız'ı yeniden basın dünyasının içine çeker ve bir sürü entrikayı çözmeye çalışırken kurgular.

Son yılların en önemli kadın dedektif kahramanıysa Esmahan Aykol'un yarattığı Kati Hirşel'dir. 2001'de yayımlanan ilk romanı *Kitapçı Dükkânı*'yla tanıştığımız Kati, İstanbul Kuledibi'nde polisiye kitaplar satan bir dükkân sahibi ve İstanbul âşığı bir Alman'dır. Olaylara tesadüfen, sırf merakı yüzünden karışan Kati de amatör dedektiflerimizdendir. Kati Hirşel serisi *Kelepir Ev*, *Şüpheli Bir Ölüm* ve *Tango İstanbul* ile devam eder.

2002 yılında yayımlanan

Erol Üyepazarcı'nın araştırmalarından öğrendiğimiz ancak kimliği meçhul yazarımız M.S'nin kaleme aldığı 1954 tarihli *Kızıl Saçlı Kadın* romanının kahramanı amatör dedektif, hemşire Belkis Tezelli'dir.

Nihal Taştekin'in ikinci polisiye eseri *Yağmur Başlamıştı* romanında da zorunlu araştırmacı dedektif olarak karşımıza gazeteci Ece çıkar. İş gereği olaylara karışan, aslında işini sevmeyen biridir. Romanın sonunda tüm muammayı çözse de gerçekleri açıklamaz ve işinden istifa eder.

Yazar Erdal Erkut'un kahramanı da Türk babıyla Alman annenin kızı Agnes Hatice Kemahlioğlu'dur. 2005 yılında yayımlanan *Agnes Hatice Kemahlioğlu'nun Aşkı* ve *Sekiz Yalnız Kadın* romanlarında güzel ama iriyarı Agnes Hatice'yle tanışırız. Hukuk mezunu Agnes Hatice, polisliği seçmiştir ve cinayet büroda görev yapmaktadır. Olayları çözmeye çalışırken büroda ve çevresinde karşılaştığı cinsiyetçi ayrımcılıklarla da mücadele eder.

Psikolojik polisiye olarak nitelendirebileceğimiz Şule Şahin'in 2005 tarihli romanı *Kopmuş İp*'te de olaylar psikolog İpek Güngör'ün çevresinde gelişir.

Bir diğer kadın amatör dedektifimiz Melek Teyze ise *Kör Fahişe Bıçağı* romanıyla karşımıza çıkar. 2006 yılında Çağan Dikenli'nin kaleme aldığı bu polisiyeyi yine aynı yıl *Yürek Söken Cinayetleri* takip eder. İstanbul Beyoğlu'nda yaşayan Melek Teyze, polisiye olaylara meraklı ve bunları çözmede son derece yetenekli biridir. İki oğlundan küçüğü zekâ özürlü olmasına karşın çok kuvvetlidir ve annesine bu gücüyle yardım eder. Diğer oğlu polis olmasına rağmen Melek Teyze'nin gözünde bir hödüktür. Sibel Kök-

lü'nün gazeteci kadın dedektif kahramanı Rüya Keskin, Ayşe Erbulak'ın iki kadın arkadaşı kurduğu *Hafiyeye Karılar* serisi, Verda Pars'ın *Kadın Cinayetleri*, Mehmet Murat Somer'in *Hopçiki Yaya* serisinin LGBT kahramanı ve Esra Türkekül'un *Kapalıçarşı Cinayeti* romanlarının dedektifleriyle listemiz uzayıp gidiyor.

Türkçe polisiyenin kadın dedektiflerinin sayının artması ve çeşitlenmesi dileğiyle...

Şule Şahin